

KUVALLINEN VAATTEIDEN PESUOHJE

Visuaalinen oppimateriaali Kuurojen
kansanopiston maahanmuuttajalinjalle

Tuula Haarala-Räisänen
Opinnäytetyö, syksy 2012
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä, Helsinki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Haarala-Räisänen, Tuula. Kuvallinen vaatteiden pesuohje – visuaalinen oppimateriaali Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjalle PowerPoint – ohjelmalla. Helsinki 2012, 45 s. 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsingin yksikkö, sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK)

Kuurojen kansanopistossa Helsingissä on maahanmuuttajalinja viittomakielisille. Koulutus on kotouttamiskoulutusta kuuroille maahanmuuttajille.

Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää kuvallista ohjetta maahanmuuttajalinjalle aiheena vaatteiden pesu. Työ on toiminnallinen opinnäytetyö ja kehittämistyö on PowerPoint ohjelmalla tuotettu vaatteiden pesuohje. Raporttiosassa kerrotaan kuvan käytöstä oppimateriaalissa sekä verkossa olemassa olevien ohjelmien käytöstä oppimateriaalien suunnittelussa ja valmistamisessa tietyille kohderyhmälle, tässä tapauksessa viittomakielisille maahanmuuttajaopiskelijoille.

Avainsanat: maahanmuuttajat, kuurot, visuaalisuus

ABSTRACT

Haarala-Räisänen, Tuula

Instructions for washing clothes with visual learning material for immigrants at the Finnish Folk High School for the Deaf. 45 p., 1 appendix. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2012.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this study was to produce visual instructions for washing clothes at the Finnish Folk High School for the Deaf in Helsinki. The learning material was aimed at deaf immigrants attending integration training.

The thesis is a functional study including visual instructions for washing clothes. This report describes visual learning material and Internet-based programs and the use of educational materials in the design of learning material for a specific target group, in this case, immigrant students who use sign language.

Keywords: Immigrants, Deaf, Visual Image

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 KUUROT JA VIITTOMAKIELISET SUOMESSA.....	6
2.1 Kuurot ja viittomakieli.....	6
2.2 Maahanmuuttajakuuro.....	7
2.3 Kuurojen kansanopisto	8
2.3.1 Kuurojen kansanopiston historia.....	8
2.3.2 Kuurojen kansanopisto nykypäivänä	9
2.3.3 Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinja viittomakielisille	10
3 MAAHANMUUTTAJAN KOTOUTTAMINEN JA OPPIMINEN.....	12
3.1 Maahanmuuttajan kotouttaminen	12
3.2 Maahanmuuttajan oppiminen	13
4 KUVALLISET OHJEET JA MATERIAALIT	16
4.1 Kuvat oppimisen tukena	17
4.2. Kuvien käyttö oppimateriaalin tukena aikaisemmissa tutkimuksissa ja hankkeissa	18
5 OPINNÄYTETYÖN PROSESSIN TOTEUTUS	23
5.1 Opinnäytetyön kohderyhmä.....	23
5.2 Opinnäytetyön prosessi.....	23
5.3 Toiminnallinen opinnäytetyö	24
5.4 Kuvallisen pesuohjeen materiaali	25
5.4.1 Papunet	25
5.4.2 AMMe, ammatillisen erityisopetuksen kuva- ja oppimateriaalipankki	26
5.4.3 VertaisKoto	27
6 OPINNÄYTETYÖN PROSESSIN ARVIOINTI.....	28
6.1 Opinnäytetyön arviointi	28
6.2 Opinnäytetyön tavoitteiden toteutuminen	29
6.3 Ammatillinen kasvu	32
LÄHTEET.....	35
LIITE: Kuvallinen ohje vaatteiden pesusta.....	40

1 JOHDANTO

Suoritin monikulttuurinen ammatillisuus – opintokokonaisuuden harjoittelujakson syksyllä 2010 Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjalla. Päätin silloin, että teen opinnäytetyön, joka liittyy viittomakielisiin maahanmuuttajiin. Yhteistyössä kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjan opettajien kanssa opinnäytetyön aiheeksi tuli kuvallisen oppimateriaalin kehittäminen opetuksen tueksi maahanmuuttajalinjalle.

Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjalla opiskellaan suomalaisella viittomakielellä. Opiskelijat oppivat suomalaista viittomakieltä ja sitä kautta suomen kieltä. Kuurojen kansanopistossa työskentelee viittomakielisiä ja viittomakieltä osaavia opettajia ja muita työntekijöitä. Olen itse viittomakielinen ja näin saan yhteyden maahanmuuttajaopiskelijoihin, jotka opettelevat suomalaista viittomakieltä. Opetuksessa käytetään muun muassa Kuurojen liiton tuottamaa viittomakielistä oppimateriaalia. Myös kuvia käytetään opetuksen tukena.

Kuurojen maahanmuuttajalinjan opiskelijoiden ryhmässä saattaa olla luku- ja kirjoitustaidottomia sekä yliopistokoulutuksen saaneita. Opinnäytetyön tavoite on kehittää kuvallista ohjetta aiheena vaatteiden pesu. Kuvallisen ohjeen kautta yritän tavoittaa kaikki opiskelijat heidän koulutustaustastaan huolimatta. Kuvallinen ohje on rakennettu verkossa olevaa oppimateriaalia hyväksi käyttäen. Tavoitteena on myös tuoda uusia toimintamenetelmiä ja työtapoja, joita voi käyttää viittomakielisten maahanmuuttajaopiskelijoiden opetuksessa ja ohjauksessa. Verkossa jo olemassa olevien visuaalisten oppimateriaalien kerääminen ja luettelointi on tärkein menetelmä opinnäytetyössäni. Monet järjestöt ovat tuottaneet verkkoon erilaisia ohjelmia, jotka soveltuvat maahanmuuttajille. Opinnäytetyössä rajaan aineiston käyttämällä visuaalisia ohjeita tai materiaalia.

2 KUUROT JA VIITTOMAKIELISET SUOMESSA

Suomessa viittomakieltä käyttäviä kuuroja ja huonokuuloisia on Kuurojen Liiton mukaan 4000–5000, kuulevia viittomakieltä käyttäviä 6000–9000. (Kuurojen Liitto/Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 15.)

Viittomakielen tunnustaminen Suomen perustuslaissa on vahvistanut kuurojen yhteisön identiteettiä kieli- ja kulttuuriryhmänä. Useimmat yhteisön jäsenistä ovat alkaneet käyttää itsestään nimitystä viittomakielinen. Viittomakielisessä yhteisössä voi olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia. Viittomakielisessä yhteisössä on monenlaisia jäseniä. He työskentelevät eri aloilla ja he voivat kuulua vähemmistöihin, kuten suomenruotsalaisiin ja maahanmuuttajiin. Viittomakieliseen yhteisöön kuuluvat myös viittomakieliset kuurosokeat ja liikunta- ja kehitysvammaiset. Viittomakieliselle yhteisölle kieli, kulttuuri ja identiteetti ovat tärkeitä perusasioita. Yhteiset kokemukset, historia ja elämäntapa sitovat heitä yhteen. Kuurot määrittelevät itsensä kieli – ja kulttuurivähemmistöksi. He eivät pidä itseään vammaisina, koska he voivat elää omassa yhteisössä täyttä elämää. (Kuurojen Liitto/Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 9–10.)

2.1 Kuurot ja viittomakieli

Viittomakieli on kieli, joka koostuu käsien liikkeistä, ilmeistä ja eleistä. Viittomakielellä on oma rakenteensa ja kielioppinsa. Kieli on visuaalista ja sen vastaanotto perustuu näköaistiin. Katsekontakti on tärkeä tekijä viitottaessa. (Takala 2002, 30.)

Suomessa käytetään suomalaista ja suomenruotsalaista viittomakieltä. Viittomakieli ei ole kansainvälistä, mutta eri maiden kuurot voivat kommunikoida keskenään. Kuuroilla on paljon kansainvälisiä tapahtumia, muun muassa urheilutapahtumia ja viittomakielentutkijoiden konferensseja. Näissä tapahtumissa on syntynyt kansainvälinen viittomistapa, joka ei ole kieli, vaan yhdistelmä eri viittomakielillä. Viittomakieliset muodostavat maissaan vähemmistöryhmiä ja koke-

vat kuuluvansa kansainvälisesti yhteiseen kuurojen kulttuuriin. Tästä syystä kuurot pystyvät yhteistyöhön keskenään jopa sotaa käyvissä maailmanosissa. (Malm & Östman 2000,18–31.)

Viittomakieli on kieli kuten puhutut kielet. Viittomakielissä viittomat ovat puhuttujen kielten sanoja vastaavia yksiköitä. Käsien liikkeiden lisäksi ilmeet sekä suun ja vartalon liikkeet ovat viittomakielisen ilmaisun kieliopillisia osia. Kuten puhutussa kielessä, viittomakielessä on myös murteita, arki- ja juhlatyylejä sekä slangeja. (Kuurojen Liitto 2010, 7.)

Tulkkipalvelu on yksi tärkeimmistä viittomakielisten palveluista. Palvelu siirtyi Kelan vastuulle vuonna 2010. Muita tärkeitä viittomakielisiä palveluja ovat muun muassa Kuurojen Liiton kuntoutussihteerien palvelut, nuorisotoiminta, senioritoiminta ja kulttuuripalvelut. Myös seurakunnat ja kirkot tarjoavat viittomakielisiä palveluja. (Kuurojen Liitto 2010, 14.)

Kelan vammaisten tulkkipalvelun käyttö edellyttää, että tulkkaukspalvelun käyttäjä pystyy ilmaisemaan itseään tulkkauksen avulla ja hän voi käyttää toimivaa kommunikointimenetelmää, esimerkiksi viittomakieltä. Vammaisten tulkkaukspalvelut on tarkoitettu henkilölle, jolla on kuulovamma, kuulonäkövamma tai puhevamma. (Kela 2012.)

2.2 Maahanmuuttajakuuro

Vuoden 2011 aikana Suomeen muutti 29 500 henkeä, luku on suurin Suomen itsenäisyyden aikana (Tilastokeskus 2011). Maahanmuuttaja on henkilö, joka on muuttanut maahan tarkoituksena jäädä pysyvästi. Sotien jälkeen Suomeen on muutettu lähinnä avioliiton tai työn kautta. 1990-luvulla maahanmuutto lisääntyi inkerinsuomalaisen paluumuuton, pakolaisuuden sekä kansainvälisten avioliittojen kautta. Suomeen muuton syyt voidaan jakaa viiteen pääryhmään: paluumuutto, perhesyyt, pakolaisuus, työ ja opiskelu. (Forsander & Ekholm 2001, 108.)

Maahanmuutto on lisääntynyt huomattavasti ja kansainvälistyminen näkyy myös viittomakieliyhteisössä. Tarkempaa tilastotietoa kuurojen maahanmuuttajien määrästä ei ole. Kuurojen Liiton tietojen mukaan kuuroja maahanmuuttajia on noin 120 ja lähes 20:stä eri maasta. (Oikeusministeriö 2011.)

2.3 Kuurojen kansanopisto

Kuurojen Liiton kuurojen kansanopisto sijaitsee Helsingissä, Valkeassa talossa. Valkea talo on kuulovammaisjärjestöjen monitoimitalo, joka valmistui vuonna 1987. Valkean talon omistavat Kuurojen liitto, Kuuloliitto, Kuurojen Palvelusäätiö ja Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto. (Valkea talo 2012.)

2.3.1 Kuurojen kansanopiston historia

Kuurojen kansanopistoa oli jo 1900-luvun alkupuolella ehdotettu perustettavaksi. Kuurojen omaa viittomakielistä käytännöllistä elämää palvelevaa oppilaitosta kaivattiin. Turun kristillisessä opistossa aloitti vuonna 1973 kuurojen kansanopistonlinja, jossa koulutus suunniteltiin yhdessä Kuurojen liiton ja Turun kuurojen koulun kanssa. Kuurojen kansanopistonlinjan tarkoitus oli paikata kuurojen koulun opetuksen aukkoja ja valmentaa jatko-opintoihin. (Salmi & Laakso 2005, 360.)

Varsinainen Kuurojen Liiton kuurojen kansanopisto aloitti toimintansa vuonna 1987 marraskuussa. Opistolle laaditun työohjelman mukaan opetuskielet olivat viittomakieli ja suomi. Opiston tehtävänä oli tukea viittomakielisten opiskelijoiden yleissivistystä ja laajentaa heidän jatko-opintomahdollisuuksia. Ensimmäisenä vuonna linjoja oli kolme; viittomakielen opettajankoulutuslinja, kulttuuritoimintalinja ja perusopintoja täydentävä linja. Viittomakieli oli opetuksessa keskeisessä asemassa, samoin kuurouden ja kuurojen kulttuurin tuntemus. Viittomakielinen opetus oli monille opiskelijoille uusi kokemus. (Salmi & Laakso 2005, 360.)

2.3.2 Kuurojen kansanopisto nykypäivänä

Kansanopiston tarjonta on laajentunut ja siellä voivat opiskella kuurot, huonokuuloiset ja kuulevat. Yksi tärkeimmistä tavoitteista on tukea viittomakielisten opiskelijoiden kehitystä kohti vahvaa viittomakielistä identiteettiä sekä edistää kuulevien viittomakielen taitoa ja tietämystä viittomakielisistä. Kansanopistossa voi suorittaa Humakin avoimen ammattikorkeakoulun opintoja sekä Jyväskylän avoimen yliopiston kursseja. (Kuurojen kansanopisto 2012.)

Syksyllä 2012 kansanopiston maahanmuuttajalinjan lisäksi koulutusta annetaan seuraavilla linjoilla:

- Kansalaisaktiivisuutta painottava maahanmuuttaja linja, uusi näkökulma suomen kieleen ja kulttuuriin käytännön kautta, opinto-ohjelman tavoitteena on tukea maahanmuuttajaa aktiiviseksi toimijaksi suomalaiseen yhteiskuntaan. Kansalaisaktiivisuudelle luodaan pohja integroimalla opintoihin selkeä kansalaisvaikuttamisnäkökulma.
- Jatko-opintoihin suuntaava linja viittomakielisille, opiskelija voi vahvistaa yleisiä opiskeluvalmiuksia suorittamalla avoimesta yliopistosta yksittäisiä kursseja, syventää tietämystä eri aineissa.
- Avustajalinja, linja antaa valmiuksia toimia henkilökohtaisena avustajana erityisesti viittovalle tai kommunikaatio-ongelmista kärsivälle lapselle. Opiskelu on monimuoto-opiskelua.
- Ensiapukurssi EA 1, kurssilla on Suomen Punaisen Ristin kouluttaja.
- Hygieniapassikoulutus, viittomakielinen koulutus, joka sisältää lähiopeutuksen lisäksi etäopintoja verkossa. Koulutuksen päätteeksi järjestetään Eviran hygieniapassikoe.
- Nostetta työelämään, viittomakielisille, jotka haluavat parantaa valmiuksiaan sijoittua työelämään.
- Suomi toisena kielenä viittomakielisille, kurssilla keskitytään suomen kielen rakenteisiin ja kielioppiasioihin suomi toisena kielenä – näkökulmasta.
- Viesti meni perille, osa 2 – kurssi, kuulonäkövammaisille, perheenjäsenille ja kaikille asiasta kiinnostuneille tuntoaistiin perustuva kommunikaatiomenetelmät peruskurssi.
- Yhdistyksen hyvinvointikurssi, kuurojen yhdistyksen hyvinvoinnista kiinnostuneille
- Viittomakieltä viittomakielisille, kurssi on viittomakielisille suunnattu Viittomakielinen viestintä 5 op – kurssi Humakin avoimen amk:n opintotarjonnasta.
- Viittomakieli verkossa – kurssi, kurssi on tarkoitettu viittomakielisille, jotka ovat tehneet viittomakielistä verkkoviestintää tai jotka ovat kiinnostuneet siitä.
- Viittomakieltä kuuleville, kansanopisto järjestää eripituisia viittomakielen kursseja, alkeiskurssista jatkokursseihin. Kursseja järjestetään myös eri

kohderyhmille kuten tulkkikoulutukseen hakeutuville ja tukiviittomista kiinnostuneille. (Kuurojen kansanopisto 2012.)

2.3.3 Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinja viittomakielisille

Maahanmuuttajakuurojen määrä on lisääntynyt kuurojen kansanopistossa ja ensimmäinen kuuroille maahanmuuttajille tarkoitettu linja alkoi Kuurojen kansanopistossa vuonna 2008. Maahanmuuttajia on aiemmin opiskellut Kuurojen kansanopiston muilla linjoilla, kuten peruslinjalla muiden viittomakielisten opiskelijoiden kanssa. (Kuurojen Liitto 2008, vuosikirja.)

Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajakoulutuksessa opiskellaan suomalaista viittomakieltä, suomen kieltä ja suomalaista yhteiskuntaa ja muita vapaavalintaisia oppiaineita. Opintoihin liittyy tietoa kuurojen kulttuurista ja viittomakielisistä palveluista sekä tutustumista erilaisiin viittomakielisiin tapahtumiin. Opiskelijat saavat tietoa oikeuksistaan saada erilaisia palveluja mm. tulkkipalveluista. Kuurojen kansanopistossa työskentelee viittomakielisiä ja viittomakieltä osaavia ja muita työntekijöitä. (Kuurojen kansanopisto 2012.)

Vuonna 2011 Kuurojen kansanopistossa kuurojen maahanmuuttajalinjalla opiskeli 40 opiskelijaa. Maahanmuuttajien kotouttamiskoulutuksessa vuoden pituinen koulutus on liian lyhyt aika suomen kielen ja viittomakielen oppimiseen sekä toimimiseen suomalaisessa yhteiskunnassa. Kuurojen kansanopistossa suurin osa maahanmuuttajista jatkaa opintojaan toisen tai kolmannen vuoden. Maahanmuuttajien taustat vaihtelevat täysin kielettömistä akateemiseen loppu-tutkinnon suorittaneisiin. Tämä tuo haasteen kehittää erilaisia opetusmenetelmiä. (Kuurojen Liitto 2011, vuosikirja.)

Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjan koulutuksen tavoitteena on, että Suomeen saapunut opiskelija saa suomalaisen viittomakielen taidon, jotta hän selviytyisi arjessa esimerkiksi työssä tai opiskelussa viittomakielen tulkin välityksellä. Maahanmuuttajalinjan vastaavan opettajan Maija Koiviston mukaan toisena tärkeänä tavoitteena maahanmuuttajien pääseminen sisälle suomalai-

seen yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Kansanopistossa vahvistetaan myös maahanmuuttajan etnistä ja viittomakielistä kulttuuri-identiteettiään. Maahanmuuttajat eivät välttämättä osaa lähtömaan viittomakieltä tai he saattavat tulla sellaisista maista, joissa ei ole käytetty viittomakieltä kouluissa. (Hannola 2010,15.)

Maahanmuuttajan kielen ja kulttuurin oppimisessa kuvilla on tärkeä osa. Sanojen, toimintojen ja ympäröivän maailman havainnoiminen kuvien avulla on osa opetusta. Toiminnalliset oppimismenetelmät motivoivat maahanmuuttajien oppimista, sillä siinä ei vain opettaja havainnoi, vaan myös opiskelija on myös aktiivinen. (Keski-Hirvelä 2008, 36.) Kuurojen kansanopistossa käytetään opetuksessa suomalaisen viittomakielen lisäksi kuvia ja muita havaintomateriaaleja.

Luku- ja kirjoitustaidottomien maahanmuuttajien opetussuunnitelma suosituksessa korostetaan aikuisen maahanmuuttajan tekemiseen ja elämykseen painottuvaa oppimista. Samalla tuetaan ja kannustetaan aikuista itsenäiseen arjesta selviytymiseen. Usein lukutaidoton ja kieltä osaamaton maahanmuuttaja tuntee itsensä avuttomaksi, eikä kykene toimimaan ja hallitsemaan elämäänsä kuten kotimaassaan, jossa on pystynyt elämään yhteisöllisen kulttuurin tuen piirissä. Opetusmateriaalin tulee olla sellaista, että se innostaa ja liittyy maahanmuuttajan arkeen tukien oppimista. (Opetushallitus 2006, 36–38.)

3 MAAHANMUUTTAJAN KOTOUTTAMINEN JA OPPIMINEN

Maahanmuuttajan kotouttaminen vaatii työtä: hänen pitää oppia uusi kieli, yhteiskunnan normit ja käyttäytymissäännöt. Hänen pitää opetella myös arkeen liittyviä asioita kuten kaupassakäynti tai matkustaminen julkisilla kulkuvälineillä. Uusia asioita pitää opetella ja se ei ole helppoa: tähän tarvitaan ympäristön tukea. Tätä määrätietoista työtä kutsutaan kotouttamiseksi, jonka päämääränä on maahanmuuttajan kotoutuminen. (Räty 2002, 7–8.)

3.1 Maahanmuuttajan kotouttaminen

Kotoutuminen tarkoittaa uuteen yhteiskuntaan, uuteen maahan ja kulttuuriin asettautumista ja omaksumista. Maahanmuuttaja sopeutuu suomalaiseen yhteiskuntaan ja saa uusia tietoja, taitoja ja toimintatapoja, jotka auttavat häntä osallistumaan uuden kotimaansa elämänmenoon. Toiset kotoutuvat helposti, toiset tarvitsevat enemmän aikaa ja tukipalveluja eli kotouttamistoimia. Kotoutumisen tärkeitä edellytyksiä ovat suomen tai ruotsin kielen taito ja tieto suomalaisesta yhteiskunnasta. Kotouttaminen on osa monen viranomaisten työtä valtiolla ja kunnissa. Tavoitteena on, että Suomeen muuttanut henkilö tuntee yhteiskunnalliset oikeutensa ja velvollisuutensa sekä tuntee olevansa suomalaisen yhteiskunnan tervetullut jäsen. Kotoutumista ohjaa laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010. (Sisäasianministeriö 2012, maahanmuutto.)

Laki kotoutumisen edistämisestä sisältää kotoutumiskoulutuksen kehittämiseen liittyvän Osallisena Suomessa -hankkeen, jossa kokeillaan vaihtoehtoisia ja joustavia tapoja maahanmuuttajien koulutuksen järjestämiseksi. Kotoutumiskoulutukselle järjestetään kolmen polun malli; nopeasti työmarkkinoille suuntaavien polku, erityistä tukea tarvitsevien polku ja lasten ja nuorten polku. Maahanmuuttajien kotoutumissuunnitelmat tehdään joko kotikunnassa tai työ – ja elinkeinotoimistossa, mutta erityisasiantuntemusta kuurojen maahanmuuttajien tarpeesta on vähän. Kuurojen kansanopisto on ainoa oppilaitos, jossa maahanmuuttajat saavat koulutusta kokonaan viittomakielellä. (Oikeusministeriö 2011.)

Kuuron maahanmuuttajan hakiessa Suomen kansalaisuutta hänen ei tarvitse osoittaa kahden kielen, suomen tai ruotsin kielen suullisen ja kirjallisen taidon (13 § 6 k) hallintaa, vaan kielen osoittaminen suomalaisessa viittomakielessä riittää. Tämä kansalaisuuslain uudistus käynnisti Opetushallituksessa viittomakielen lisäämisen yleiseen kielitutkintajärjestelmään, jotta kielitaitoedellytykseen liittyvä kielitaidon arviointi tulee mahdolliseksi. Laissa (18§) säilyi kohta, että kielitaitoedellytyksestä on mahdollista poiketa aisti- tai puhevamman vuoksi. (Oikeusministeriö 2011.)

3.2 Maahanmuuttajan oppiminen

Nykyisessä oppimiskäsityksessä oppiminen on yksilöllistä ja yhteisöllistä tietojen ja taitojen prosessia. Konstruktivinen oppimiskäsitys ja kehittyvä tiedonkäsitys muuttavat opettaja- ja oppimateriaalikeskeisestä opettamisesta oppijakeskeiseen oppimiseen. Opettajan ja oppimateriaalin tehtävä on ohjata oppimisprosessia. Opettajan tehtävänä on luoda monipuolisia oppimateriaaleja ja työskentelytapoja, jotka tukevat oppijaa oppimisprosessissa. Oppija toimii aktiivisena osapuolena, jonka motivaatio, taidot ja työskentelytavat vaikuttavat oppimistulokseen. (Fadjukoff, 2007, 257–258.)

Aktiivista oppimista tapahtuu ohjaustilanteessa. Se ei ole pelkästään tiedonsiirtoa ohjaajalta oppijaan vaan tilanne on aktiivinen oppimistilanne. Tämä pohjautuu konstruktiviseen oppimiskäsitykseen, jossa ihminen rakentaa tietoa tai merkityksiä jatkuvasti. Tieto ei pelkästään siirry oppijaan, vaan hän rakentaa sen omien tavoitteiden mukaisesti. Oppija rakentaa saamastaan informaatiosta oman tulkintansa. (Ojanen 2000.)

Heterogeenisessä opetusryhmässä, jossa on tukea tarvitsevia oppilaita, oppimateriaalin tulee olla selkokielellä. Lisäksi oppimateriaalin tulisi olla selkeä ja ymmärrettävä. Kuvien käyttö opetuksessa laajentaa oppilaan käsityksiä asioista ja ilmiöistä sekä selventää vaikeita sanoja tai käsitteitä. Kuvien avulla pystytään nimeämään ja tunnistamaan eri asioita. Kuvat yhdistetään oppijan tuntemiin käsitteisiin ja kokemusmaailmaan. Videomateriaalia käytettäessä huomio tulisi

kiinnittää helposti havaittavaan ja ymmärrettävään materiaaliin. Selkokielisen oppimateriaalin laatimiseen kannattaa kiinnittää huomioita Eeva-Kaisa Mäkisen mukaan seuraavia seikkoja:

- Kohderyhmän tai – oppilaan ymmärryskyky, ikä ja hahmotuskyky.
- Materiaalin tavoitteet ja aiheen raja.
- Materiaalin kytkeminen mahdollisimman selkeästi oppijan omaan ajatus – ja kokemusmaailmaan. Asioiden konkretisoiminen.
- Oppimateriaalin kokeminen itselleen tärkeäksi ja tarpeelliseksi.
- Vuorovaikutteisuuden takaaminen, motivaation lisääminen sekä oppimisen helpottaminen
- Kuinka uusi tieto jäsentyy osaksi omaa elämäntodellisuutta.
- Kuvitus ja taitto tukevat asian oppimista ja ymmärtämistä. (Fadjukoff 2007, 260–263.)

Aikuisten maahanmuuttajien opetuksessa tarvitaan paljon oheismateriaalia, koska joukossa voi olla luku- ja kirjoitustaidottomia eikä koulutuksen alkaessa ole yhteistä kieltä. Runsaiden kuvamateriaalien, elekielen ja näyttelemisen ohella hyvää oppimateriaalia on kaikki se, mitä ympärillä nähdään ja koetaan. (Laine 2007,155.)

Maahanmuuttajien lukemisen ja kirjoittamisen oppiminen on prosessi, johon tarvitaan aikaa. Luku- ja kirjoitustaidottomien opetuksessa tutustutaan alkuvaiheessa merkkien ja kuvien maailmaan. Maahanmuuttajien suomen kielen opetuksessa sanastoa lähestytään konkreettisista ja tutuista teemoista. Sanojen opiskelussa tarvitaan selkeää kuvamateriaalia, joka on myös visuaalisesti helppoa hahmottaa. Aikuisten opiskelijoiden kanssa ei kannatta käyttää liian lapsellista materiaalia. He tarvitsevat todellisia kuvamateriaaleja arjen asioista esimerkiksi valokuvia, digikuvia ja selkeitä videomateriaaleja arjen tilanteista. (Sergejeff 2007,40, 46.)

Maahanmuuttajilla voi olla oppimisen vaikeuksia, joiden syitä emme aina tiedä. Vaikuttavatko siihen maahanmuuttajan opiskelutaidot, jotka voivat olla olemattomat, vai onko opiskelijalla esimerkiksi lukivaikeus? Tätä vieraskielellisen kie-

lollisen taitoja on vaikea testata suomenkielisin testein. Paljonko maahanmuuttajan vaikeat elämäkokemukset vaikuttavat oppimiseen? Oppimiseen voi vaikuttaa jonkun opiskelijan kohdalla useampi syy yhtä aikaa. (Peltoniemi 2009,157.)

4 KUVALLISET OHJEET JA MATERIAALIT

Valmista materiaalia ja materiaali-ideoita oppimateriaaliksi on yhä enemmän tarjolla. Omiin tarpeisiin sopivaa materiaalia joudutaan usein muokkaamaan. Oppimistilanteessa on tarkoituksenmukaista käyttää vuorotellen tai samanaikaisesti erilaisia oppimateriaaleja. Esimerkiksi video toimii usein asian jäsentäjänä ja herättää keskustelua, mutta video ei aina yksinään saa aikaan oppimista, vaan siihen on liitettävä muuta oppimateriaalia. Erityyppisten ja eri aistikanavia käyttävien oppimateriaalien yhteiskäytöllä saadaan etua. Käyttämällä kuvallista, kirjallista ja videomateriaalia annetaan oppilaalle monia kanavia oppimiseen. (Fadjukoff 2007, 265–270.)

Vastaanottaja ymmärtää tekstin ja kuvan eri pohjalta. Jotta tekstin ymmärtäminen on mahdollista, se edellyttää, että vastaanottaja osaa asianomaisen kielen sekä tuntee kirjaimet ja osaa muodostaa kieliopin avulla niistä syntyvät tavut, sanat sekä lauseet ja virkkeet. Kun vastaanottaja lukee tekstiä, hän prosessoi koko ajan tekstin osia ja muodostaa niistä ymmärrettäviä kokonaisuuksia. Tämän tuloksena vastaanottajan tajuntaan syntyy käsitys tekstinä lähetetyn viestin sisällöstä. Tekstin lukeminen edellyttää vastaanottajalta aktiivista toimintaa ja keskittymistä asiaan. (Huovila 2006, 26–27.)

Kuva taas toimii eri tavoin. Valokuva välittyy suoraan vastaanottajan tajuntaan ja kuva pystytään ymmärtämään suoraan sellaisenaan ilman vastaanottajan omaa prosessointia. Kuvan omaksuminen on helpompaa kuin tekstin omaksuminen lukemisen kautta. Tekstin ja kuvan ero näkyy esimerkiksi valtiovallan sensuuritoiminnassa: valokuvaa pidetään tekstiä vaarallisempana, koska vastaanottaja ei useinkaan prosessoi sitä itse. (Huovila 2006, 26–27.)

Visuaalisuuden avulla pyritään tukemaan viestin perillemenoa vastaanottajalle sekä varmistamaan, että viestin sisältö pysyy tarkoituksenmukaisena. Onnistunut visualisointi helpottaa viestin perillemenoa, mutta epäonnistunut häiritsee sitä. Viestin sisältö on tärkeä, ja ulkoasun suunnittelun tulee tukea sisältöä. Jos se sen sijaan johtaa vastaanottajaa harhaan, on ideasta osattava luopua ja mie-

tittävä se uudelleen. Jos siis sisältö ja muoto ovat ristiriidassa, muoto antaa periksi. (Huovila 2006,55.)

4.1 Kuvat oppimisen tukena

Kuvan käyttö voi helpottaa opetusaiheen sisäistämistä, jos se luo sopivia yhteyksiä oppilaan aikaisempaan tietotaustaan tai kokemukseen. Hyvä kuva auttaa oppilasta ymmärtämään opetettavan aineksen sisältöä. Kuva voi motivoida, jos se herättää kiinnostuksen aiheeseen, suuntaa tarkkaavaisuutta esimerkiksi kuvan ja tekstin yhteyksien kautta ja kannustaa toimintaan. (Hatva 1987,80–82.)

Kuvallinen ilmaisu voi olla valmiiden kuvien käyttämistä tai erilaisten kuvien tuottamista opetuksessa. Kuvat toimivat keskustelun, vuorovaikutuksen ja ilmaisun välineenä. Vuorisen (1993) mukaan kuvallisen ilmaisun keskeiset tehtävät opetuksessa ovat seuraavat:

- Antaa informaatiota, hahmottaa kokonaisuuksia ja osoittaa asioiden keskinäisiä riippuvuuksia.
- Välittää virikkeitä, mielikuvia, tunnelmia ja fantasioita.
- Herättää tunteita, mielipiteitä ja kysymyksiä.
- Mahdollistaa ilmaista itseään luovan kuvan avulla ja projektiivisesti valmiiden kuvien välityksellä.
- Helpottaa muistamista ja mieleen palauttamista.

Kuvallinen ilmaisu tukee opetuksen tavoitetta ja sen käytöllä opetuksessa on monia etuja:

- Auttaa ymmärtämään kuvien ja symbolien merkitystä.
- Ohjaa selvittämään havainnon ja tulkinnan välistä jännitettä.
- Tarjoaa ilmaisukanavan sellaisillekin tunteisiin, kokemuksiin ja elämyksiin perustuville asioille, joiden käsittely sanallisesti on vaikeaa.
- Antaa sanalliselta ilmaisukyvyltään heikoille ja estyneille vaihtoehtoisen tavan ilmaista itseään.

- Edistää työrauhaa ja viihtymistä tarjotessaan toiminnallisia purkautumiskeinoja. (Vuorinen 1993, 150.)

4.2. Kuvien käyttö oppimateriaalin tukena aikaisemmissa tutkimuksissa ja hankkeissa

Kuvamateriaalia tarvitaan maahanmuuttajien opetuksessa, varsinkin jos ryhmässä on luku- ja kirjoitustaidottomia aikuisia. Seuraavassa tarkastelen eri tutkimuksissa esille tulleita asioita, joissa on kuvia käytetty opetuksen tukena.

Pauliina Sairanen (2009) on yhteisen kielen puuttumisen vuoksi käyttänyt opetuksessaan kuvia. Hän uskoo kehittämishankkeessaan ”Kuvien käyttö opettamisen apuna maahanmuuttajaopiskelijoiden opetuksessa” kuvien kompensoivan eri maista tulevien maahanmuuttajien ja opettajan yhteisen kielen puuttumista. Sairanen opetti maahanmuuttajaryhmälle kädentaidot –kurssia. Yhteistä kieltä ei ollut. Sairanen käytti kuvia kahdella tavalla: piirtämällä kuvia asioista taululle ja käyttämällä selkeitä suomenkielen sanoja. Lisäksi Sairanen teki opetusmonisteita kuviin (valokuvia ja piirroksia) pohjautuviksi ja selkokieliksi.

Johtopäätöksenä Sairanen toteaa, että joskus kuvat voivat olla esteenä maahanmuuttajien omalle luovuudelle käsityön teolle. Hän kehitti kuvallista ohjeistusta työn vaiheita kattavampaan mutta lopullisen työn kannalta vähemmän luovuutta kahlitsevaan suuntaan. (Pauliina Sairanen 2009.)

Kuvat toimivat havainnollistamisen välineenä ja suomenkielen oppimisen tukena. Visuaalinen oppimateriaalini Kuurojen kansanopistolle toimii myös välineenä kun yhteinen kieli puuttuu, kuvien kautta kuuro maahanmuuttaja oppii suomalaista viittomakieltä.

Arttu Karttusen (2008) kehittämishankeraportti ” Opetusmateriaalin suunnittelu ja valmistus erityisopetukseen” keskittyy opetusmateriaalin tuottamiseen erityisopiskelijoita varten. Karttusen kehittämishankkeen tarkoituksena oli tuottaa kuvallista ja selkokielistä opetusmateriaalia kiinteistöalan erityisopiskelijoita varten. Opetusmateriaali sisältää valokuvia ja videokuvaa. Karttunen kuvaa selkomate-

riaalin kohderyhmäksi muun muassa kehitysvammaiset, vaikeasti monivammaiset, lukemis- ja kirjoittamishäiriöiset ja suomen kieltä opettelevat maahanmuuttajat. Selkomateriaalin kuvituksen täytyy liittyä tekstiin. Kuvituksena voidaan käyttää valokuvia, piirroksia ja maalauksia. Symbolikuvia täytyy käyttää harkiten, sillä ne ovat usein moniselitteisiä. Oppimistilanteissa on tarkoituksenmukaista käyttää vuorotellen tai samanaikaisesti erilaisia oppimateriaaleja. Video toimii harvoin pelkästään yksin, se toimii asian jäsentäjänä ja keskustelun herättäjänä. Karttusen oppimateriaali sisältää selkokielen ja valokuvia sisältävän työskentelyohjeen sekä videokuvaa. Opiskelijat hyötyvät valokuvien ja videon kautta tuotetun opetusmateriaalista. Karttunen toteaa, että ottamistaan valokuvista pieni osa soveltui suoraan käyttöön ja videon kuvaamista varten täytyy olosuhteiden olla rauhalliset ja häiriöttömät. Karttunen mainitsee Internetin tuottaman median liikkuvine kuvineen, äänineen ja teksteineen olevan erinomainen väline tiedon tuottamista varten, myös kehitysvammaisten opetuksessa. (Karttunen 2008.)

Opinnäytetyöni kuvallisessa ohjeessa käytän valokuvia, piirrosta ja videota. Erityyppiset materiaalit muodostavat kokonaisuuden, joka on tarkoituksenmukainen maahanmuuttajaopiskelijalle. Video havainnollistaa kuvitetun ohjeen ja luo pohjaa keskustelulle. Materiaali pohjautuu verkosta poimittujen materiaali-pankeista ja ovat hyvälaatuisia muiden käyttöön varten.

Kuvien käyttöä maahanmuuttajien kanssa on tutkittu Negrutin ja Ristsoon (2006) opinnäytetyössä, jossa tuotettiin visuaalinen opetusväline sähkölieden käytöstä maahanmuuttoyksikön työntekijöille. Tarve havainnolliseen sähkölieden käyttöoppaaseen oli, vaikka työntekijöillä oli asumisoppaita käytössään. Maahanmuuttoyksikön työntekijät ovat kertoneet, että ohjeiden antaminen kodinkoneiden käyttämisestä on osoittautunut ongelmalliseksi. Pelkkä kirjallinen tai suullinen tieto ei aina riitä. Sähköliesiä kuluu maahanmuuttajien käytössä kaksi kertaa normaalia enemmän. Riittävä ja kattava opastaminen kodinkoneiden käytöstä tukee kotoutumista ja ehkäisee ongelmien syntyä. Visuaalinen opetusväline sähkölieden käytöstä on tuotettu PowerPoint ohjelmalla, joten maahanmuuttoyksikön työntekijät voivat järjestää lieden käytön opetusta kan-

nettavalla tietokoneella maahanmuuttoyksikön tiloissa tai kotikäynnin yhteydessä. Sähkölieden käyttöoppaan tekijät saivat hyvää palautetta maahanmuuttoyksikön työntekijöiltä ja opas koettiin hyödylliseksi ja ehkäisevän asumisen ongelmia. (Negruti & Ristsoo, 2006) Visuaalinen oppimateriaali Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjalle tukee kotoutumista ja vähentää ongelmien syntymistä. Kuvallinen vaatteiden pesuohje antaa tietoa vaatteiden pesusta ja pesukoneen käytöstä. PowerPoint ohjelmalla tehty materiaali voidaan esittää opetuksen tukena ja tarvittaessa muokata.

Anne Pappisen (2007) kehittämishankkeessa ”Selkokielen oppimateriaalin laadinta. Esimerkkinä karjalanpiirakoiden valmistaminen” Pappinen valmisti selkokielen ja kuvallisen oppimateriaalin karjalanpiirakan valmistuksesta erityisryhmän käyttöön. Karjalanpiirakoiden valmistus kuvattiin vaihe vaiheelta ja kuvat käsiteltiin selkokielen muotoon. Valokuvien lisäksi käytettiin materiaalipankin piirrettyjä kuvia. Johtopäätöksenä Pappinen toteaa, että kuvallisessa ohjeessa pienenkin yksityiskohdan huomioiminen on tärkeää tietoa opiskelijalle, joka ei osaa lukea. (Pappinen 2007.) Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajien joukossa on myös luku- ja kirjoitustaidottomia joten kuvallinen ohje sopii kaikille. Valokuvien lisäksi olen käyttänyt materiaalipankin piirrettyjä kuvia.

Maria Ollin ja Minna Rautiaisen (2012) opinnäytetyö ” Kuvallinen keittokirja älykotiin –selkokielen ohjein, on tehty henkilöille joilla on haasteita toiminnanohjauksessa. Toiminnanohjauksessa haasteet ilmenevät vaikeutena aloittaa toiminta, lopettaa toiminta oikeaan aikaan ja suorittaa vaaditut toiminnot siinä järjestyksessä kun toiminnan onnistuminen sen vaatii. Keittokirjan selkokielen teksti ja visuaaliset ohjeet etenevät juuri valitulle kohderyhmälle. Valmiin keittokirjan avulla asiakas pystyy toimimaan itsenäisesti ruoanlaitto tilanteessa ja tarvittaessa hän voi tukeutua ohjaajan apuun. Joillekin asiakkaille riittää kirjallinen teksti, toinen voi tarvita kuvallisen ja kirjallisen ohjeen jokaiseen toimintoon. Kirjan ohjeiden fonttikoko on 14. Se on riittävän suuri, jotta teksti on selkeää ja helposti luettavaa. Keittokirja on monikäyttöinen ja toimintakyvyltään erilaiset asiakkaat voivat käyttää sitä. (Olli & Rautiainen 2012.) Opinnäytetyössäni käytin kuvia loogisessa järjestyksessä ja kuvien teksti on selkokielellä ja riittävän suurikokoinen.

Pekka Naumasan (2007) kehittämishanke ”Selkokieline oppimateriaali. Kohde-ryhmänä maahanmuuttajat ja erilaiset oppijat” tuotti oppimateriaalia viljan viljelystä maatalouden perustutkintoa suorittaville opiskelijoille. Oppimateriaali on tehty PowerPoint –ohjelmalla. Naumanen on kerännyt kuvamateriaalia omista otoksistaan ja internetistä. Naumanen on valinnut värillisen taustan dioille, koska hänen mielestään musta teksti valkealla taustalla tuo ”liiallista arvokkuutta” tekstiin ja sisältöön. Dian tekstikoko on 20 ja hän pitää suurempaa kokoa parempana, jos se on mahdollista. Diassa käytetään mahdollisimman vähän tekstiä, jotta se ei hämmennä opiskelijoita. Naumanen toteaa, että kuvilla on suuri merkitys selkokielisten materiaalin luomisessa. (Naumanen 2007.) Opinnäytetyössäni olen käyttänyt diojen taustaväreinä eri värejä erottelemaan eri vaiheita ja aihekokonaisuuksia. Diassa on vähän tekstiä ja fonttikoko on 32. Kuvilla on suurempi osuus kuin tekstillä.

Tiina Lähteenmäen ja Liisa Vartiainen (2007) opinnäytetyö ” TURVALLISTA KOULUPÄIVÄÄ! Kuvallisia ohjeita Kuhankosken erityisammattikoulun opiskelijoiden työturvallisuuden edistämiseksi” on tarkoitettu erityisammattikoulun kotitalous- ja käsitaidehlinjan käyttöön. Näille linjoille tarvittiin esimerkiksi pyykinpesukoneeseen ja silityskeskukseen selkokielliset kuvalliset käyttöohjeet. Opinnäytetyön kuvat rakennettiin omista otoksista, koska valmiita kuvia esimerkiksi Amme-verkkoympäristön materiaalipankista ei löytynyt. Kuvia työstettiin eri kuvankäsittelyohjelmilla ja lisättiin merkintöjä. Kuvien valmistaminen vei aikaa, eikä niiden käyttöä ehditty testata pidemmällä aikavälillä. Lyhyestä kokeilusta saatu palaute oli tärkeätä, kuvien tuki oppimisessa auttoivat erityisammattikoulun opiskelijoita huomion kiinnittymiseen olennaisiin seikkoihin ja muistiin palauttamisessa. (Lähteenmäki & Vartiainen 2007.) Kuvallisessa vaatteiden pesuohjeessani lisäsin valokuviin selventäviä merkintöjä, jotta huomio kiinnittyisi olennaisiin asioihin.

Tiina Pirisen (2007) kehittämishanke ”Selkeäkieline oppimateriaali oppimisen tukena. Yhteiskunnallisia palveluja selkeäkielisesti” kehitettiin oppimateriaaliksi vammaisten valmentavan ja kuntouttavan linjan opiskelijoille. Oppimateriaalia valmistettiin yhteiskunnan palveluiden opetusta varten. Tavoitteena on, että opiskelija tuntee keskeiset yhteiskunnan palvelut, osaa käyttää niitä ja osaa hoi-

taa asioitaan. Yhteiskunnanpalveluista tehtiin sekä selkomateriaalia että kuvallista oppimateriaalia. Oppimateriaali tehtiin PowerPoint –ohjelmalla ja käyttökelpoisia kuvia löytyi muun muassa AMMe-sivuilta.

Johtopäätöksenä Pirinen toteaa, että suurin osa erityisopiskelijoista tarvitsee kuvallista tukea ja oppitunnin alussa jaettu kuvallinen materiaali innosti opiskelijoita kertomaan omakohtaisia kokemuksia aiheesta ja keskustelemaan yhdessä muiden kanssa. Kuvallinen materiaali helpottaa asioiden mieleen painamista ja käsitelty asia on helpompi kerrata mielessään kuvia katsellen. (Pirinen 2007.) Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjalle suunnattu kuvallinen vaatteiden pesuohje on sekä oppimateriaali opettajalle että opiskelijoille. Opiskelijoille jaettava kuvallinen materiaali antaa pohjaa keskusteluille ja tukee asioiden mieleen painamista.

Sinikka Hiidenmaan (2008) kehittämishanke ” PowerPoint oppimateriaali oppimisen edistämässä” tarkastelee PowerPoint-oppimateriaalia ja sen roolia oppimisympäristössä ja sen merkityksestä oppimisen edistämisestä. Johtopäätöksenä Hiidenmaa toteaa, että PowerPoint käyttö on yleistynyt sähköisten viestintäjärjestelmien ja digitaalisten oppimisympäristöjen aikakaudella. Opettajan on hallittava tietotekniikkaa ja osattava tuottaa oppimateriaalia. PowerPoint-materiaalin hyötynä on sen työstettävyyys ja muunneltavuus. Sen käyttömahdollisuudet ovat monipuoliset. PowerPoint-materiaalia voidaan jakaa paperisena tai digitaalisena. PowerPoint-esityksen asema oppimisen edistämässä on välineellinen. Se voi edistää oppijan oppimista ja mieleen painamista. PowerPoint-esityksen suunnittelussa tulee ottaa huomioon oppijan oppimisprosessi. (Hiidenmaa 2008.) Opinnäytetyöni on tehty PowerPoint-ohjelmalla, se helpottaa oppimateriaalin muokattavuutta ja suunnittelua kohderyhmän mukaan. Opinnäytetyöni on annettu Kuurojen kansanopistolle digitaalisessa muodossa.

5 OPINNÄYTETYÖN PROSESSIN TOTEUTUS

5.1 Opinnäytetyön kohderyhmä

Opinnäytetyön kohderyhmä on Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjan opiskelijaryhmä, jotka ovat opiskelleet 2–3 vuotta. Ryhmässä on opiskelijoita, jotka ovat tulleet pakolaisina Suomeen, mutta myös muista syistä. Osa opiskelijoista on kirjoitus- ja lukutaidottomina Suomeen tulleita. Osalla ei ollut oman maan viittomakielen taitoa. Heitä voidaan kutsua kielettömiksi. Heillä on oma avustaja. Ryhmässä on opiskelijoita, jotka hallitsevat oman maan viittomakieltä ja osa hallitsee oman maan kirjoitettua kieltä. Maahanmuuttajat ovat olleet Suomessa noin 2–3 vuotta. Ryhmän koko on 5 henkilöä.

Huhtikuussa 2012 esittelin maahanmuuttajaluokalle 27-sivuisen pp-esityksen aiheena kuvallinen vaatteiden pesuohje. Opettajan lisäksi luokalla oli 5 maahanmuuttajaopiskelijaa. Opiskelijat olivat tuttuja harjoittelujaksolta. Opetuskieleinä käytin suomalaista viittomakieltä.

5.2 Opinnäytetyön prosessi

Kuurojen kansanopiston henkilökunta antoi paljon mielenkiintoisia aiheita opinnäytetyön aiheeksi. Syksyllä 2011 valitsin aiheeksi kuvallisen ohjeen vaatteiden pesusta. Aikaisemmin olin työssäni käyttänyt Papunetin verkkosivulta kuvapankin kuvia, sekä AMMe:n (ammatillisen erityisopetuksen kuva – ja oppimateriaalipankki) kuvia. Lähdin näistä sivuista kokoamaan valokuvista, piirretyistä kuvista ja viittomakuvista ohjetta.

Talven 2011–2012 suunnittelin erilaisia kuvia käyttäen ohjeluonnoksia; käytin piirroskuvia viittomista, piirrettyä kuvia vaatteiden pesusta ja valokuvia vaatteiden pesusta.

Maahanmuuttajalinjan vastaavalta opettajalta sain palautetta erilaisten kuvien käytöstä. Valmiiseen työhön tuli valokuvia, jotka toimivat paremmin kuin piirretyt viittomat tai kuvat. Valokuvat ovat visuaalisempia kuin piirretyt kuvat, joita voi tulkita väärin tai niitä ei ymmärretä. Myös sain ohjeita värien käytöstä kuvien taustalla. Keskusteluissa maahanmuuttajalinjan opettajalta korostui visuaalisen esityksen tärkeys; viittomakieli on visuaalinen kieli, joten opiskelijat kiinnittävät huomiota myös kuvallisen ohjeen visuaaliseen muotoon. Vaateiden pesuohjeen looginen järjestys, eri vaiheiden erottelu eri värein, sekä kaikkien vaiheiden koonti selkeyttävät opiskelijalle asian kokonaisuutta. Lopulliseen työhön kuvalliseen pesuohjeeseen tuli myös video vaatteiden pesusta, joka havainnollistaa konkreettisemmin kuvaohjetta ja tukee kuvien kautta saatua informaatiota.

Suunnitteluvaiheessa aloin myös kerätä lähteitä raporttiosuutta varten. Kuvallisen ohje valmistui kevättalvella 2012 ja raporttiosan työstäminen jatkui vielä syksyllä 2012. Huhtikuussa 2012 esittelin maahanmuuttajaluokalle 27-sivuisen pp-esityksen aiheena kuvallinen vaatteiden pesuohje.

5.3 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallisella opinnäytetyöllä tavoitellaan käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä tai järjeistämistä. Hyvänä toiminnallisen opinnäytetyön aiheena pidetään sellaista, jonka idea tulee koulutusohjelman opinnoista ja opinnäytetyön avulla työntekijä pystyy syventämään tietoja ja taitoja jostakin kiinnostavasta aiheesta. Hankeistettu opinnäytetyöaihe tukee tekijänsä ammatillista kasvua ja lisää vastuuntuntoa opinnäytetyöstä. Opinnäytetyön tekijä pääsee toimeksiannon avulla ratkaisemaan käytännönläheistä sekä työelämälähtöistä ongelmaa ja voi näin laajemmin osoittaa osaamistaan. (Vilkka & Airaksinen 2003, 9, 16–17.)

Tuotos voi olla ammatilliseen käyttöön suunnattu ohje tai jonkin tapahtuman järjestäminen. Toteutustapana voi olla esimerkiksi kirja, cd-rom, kansio tai johonkin tilaan järjestetty näyttely tai tapahtuma. Toteutustapa riippuu opinnäyte-

työn kohderyhmästä. Pelkkä toiminnallisena opinnäytetyönä tuotettu tuotos ei riitä, vaan tuotos vaatii rinnalle teoreettisen viitekehyksen. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9, 41.)

Tämän opinnäytetyön tuotoksena tehtiin kuvallinen ohje. Opinnäytetyön kohderyhmänä olivat kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjan opiskelijat. Kuvallisen ohjeen aiheena on vaatteiden pesu. Kuurot maahanmuuttajalinjan opiskelijat voivat olla kirjoitus- ja lukutaidottomia. Lisäksi, mitä kauempaa länsimaisista kulttuureista poikkeavasta maista opiskelijat ovat tulleet, sitä enemmän he tarvitsevat suomalaiseen arkeen liittyvää ohjausta. Tuotos on verkossa jo olemassa olevien visuaalisten oppimateriaalien pohjalta tehty PowerPoint -esitys. Verkossa oleva materiaali on eri järjestöjen tuottamia visuaalisia ohjelmia, jotka soveltuvat myös kuuroille maahanmuuttajalinjan opiskelijoille. Aineisto koostuu lähinnä visuaalisista ohjeista ja materiaaleista.

Tavoitteena on kehittää kuvallista ohjetta vaatteiden pesusta. Materiaali perustuu verkossa olevien visuaalisten materiaalia hyväksi käyttäen. Produktiossa pyritään käyttämään eri järjestöjen tuottamia ohjelmia jotka soveltuvat maahanmuuttajille. Kuvallisen ohjeen kautta pyritään tavoittamaan kaikki kuurot maahanmuuttaja opiskelijat koulutustaustastaan huolimatta.

5.4 Kuvallisen pesuohjeen materiaali

Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjan opiskelijoille suunnatun visuaalisen oppimateriaalin olen kerännyt verkosta eri kuvapankeista. Seuraavista esittelen oppimateriaaliani varten käytetyt verkkolähteet. Ne koostuvat Papunetin, AMMen ja VertaisKodon verkkomateriaaleista.

5.4.1 Papunet

Papunet on verkkosivusto puhevammaisuudesta ja selkokielestä. Puhevammaisten kanssa käytetään puhetta tukevaa ja korvaavaa kommunikaatiota. Täs-

tä kommunikaatiosta käytetään usein lyhennettä AAC, joka on lyhenne englantinkielien sanoista Augmentative and Alternative Communication. Puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatio keinoja ovat esimerkiksi esineet, toiminta, eleet, tukiviittomat ja kuvat. (Papunet 2008.)

Papunetin verkkopalveluysikkö on osa Kehitysvammaliittoa ja yksikön päärahoittaja on Raha-automaattiyhdistys (Papunet 2012.a)

Papunetin sivut uudistuivat lokakuussa 2012. Kaikki materiaalit kommunikoinnin tukemiseen löytyy Materiaalia -sivuilla. Sivuilla on valmiita ja muokattavia materiaaleja, työkaluja, ideoita arjen vuorovaikutus – ja kommunikointitilanteisiin ja itsenäisen toiminnan tueksi. (Papunet 2012.b)

Materiaalisivuilla löytyy muun muassa kuvapankki ja kuvatyökalu, joka sisältää muun muassa yli 3 700 piirroskuvaa, lähes 2 400 valokuvaa ja 2 000 viittomakuvaa eli yhteensä lähes 13 200 kuvaa. Työkaluun voi tuoda omia kuvia. (Papunet 2012.b)

Kuvatyökalussa voi muuttaa sivupohjan, kuvien ja kuvatekstien asetuksia sekä lisätä omia tekstejä. Valmiit sivupohjat voi tulostaa, ja ne voi tallentaa joko omalle koneelle tai Papunetin palvelimelle. Kuvatyökalu toimii parhaiten uudemmilla selaimilla, esimerkiksi Mozilla Firefox tai Internet Explorer 7. (Papunet 2012.b)

Materiaalisivuilla pääsee toimintaohjesivuille. Sieltä löytyy kuvallisia ohjeita keittiötoimiin ja kodinhoitoon. Toimintaohjeen kodinhoitosivuilla löytyy kuvasarja pyykinpesusta, jota olen hyödyntänyt työssäni.

5.4.2 AMMe, ammatillisen erityisopetuksen kuva- ja oppimateriaalipankki

AMMe on opetushallituksen tuottama ammatilliseen erityisopetukseen suunniteltu kuva- ja oppimateriaalipankki. Materiaalia löytyy kotitaloudesta, tekstiili-, savi- ja metallitöistä, puhtaanapidosta, yhteisistä opinnoista ja työssäoppimisesta. AMMen materiaalista löytyy piirrettyjä kuvia, valokuvia ja muuta oppimateriaalia, joita voi ladata omalle koneelleen ja käsitellä niitä haluamallaan kuvan- ja

tekstinkäsittelyohjelmilla. AMMe:n sivuilta olen käyttänyt pesuohjetaulukon kuvaa työssäni. (Opetushallitus 2012.)

Syksyllä 2012 sivuille ei päässyt ja kysyin syytä EDU.fi palvelun palauteosiosta 25.10.2012 ; AMMe sivuston osoite on muuttunut, ja sivujen toiminnassa on toistaiseksi häiriöitä.

5.4.3 VertaisKoto

Helmikuussa 2012 päättynyt VertaisKoto oli Euroopan pakolaisrahaston, Helsingin kaupungin sosiaaliviraston sekä Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimen rahoittama hanke, joka tarjosi vertaistukea ja kursseja maahanmuuttajille. Toiminta oli kohdistettu juuri maahan tulleille pakolaisille ja maahan muuttajille. Vertaiskodon ryhmissä käsiteltiin arkisia asioita, joilla pyrittiin edesauttamaan sopeutumista Suomeen. (Suomen pakolaisapu, 2012.)

Vuonna 2009 alkanut VertaisKoto-hanke tuki kotoutumistoimien piirissä olevia pakolaisia. Hanketta rahoittivat Euroopan pakolaisrahasto, Helsingin kaupungin sosiaalivirasto sekä Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimi. Hanke vahvisti viranomaisten ja järjestösektorin yhteistyötä: kaupungin maahanmuuttajatyöntekijät rekrytoivat kursseille osallistujat, Suomen Pakolaisapu koordinoi ja maahanmuuttajayhdistysten aktiivit auttavat maanmiehiään toimimalla vertaisohjaajina. (Suomen Pakolaisapu 2012.)

VertaisKoto-hankkeessa tuotettiin myös erityisesti luku- ja kielitaidottomille soveltuvaa audiovisuaalista materiaalia kotouttamiskursseille ja maahanmuuttajien infotilaisuuksiin. Videot sopivat myös kenelle tahansa omaan kotiin muuttavalle. Tietoa on muun muassa palovaroittimen asentamisesta, uunin puhdistamisesta ja lampun vaihtamisesta. (Suomen Pakolaisapu 2012.)

VertaisKoto-hankkeen materiaaleista olen valinnut 4 minuuttia kestävän Youtube videon pyykinpesusta ja kylpyhuoneen sähkölaitteista työhöni.

6 OPINNÄYTETYÖN PROSESSIN ARVIOINTI

6.1 Opinnäytetyön arviointi

Huhtikuussa 2012 esittelin maahanmuuttajaluokalle 27-sivuisen PowerPoint-esityksen aiheena kuvallinen vaatteiden pesuohje. Opettajan lisäksi luokalla oli 5 maahanmuuttajaopiskelijaa. Opiskelijat olivat tuttuja harjoittelujaksolta ja opetuskielenä käytin suomalaista viittomakieltä.

Esitykseen oli aikaa 1,5 tuntia. Ennen esitystä opiskelijat saivat tiivistelmän paperiversiona. Näytin ohjeen yksitellen kuva kuvalta ja varmistin aina kysymällä mitä kuva esittää. Jotkut kuvat pysäyttivät keskustelemaan aiheesta, esimerkiksi vesihanan ja sähköpistokkeen kuvat. Opiskelijoilla oli erilaisia kokemuksia pyykinpesusta; joillakin oli oma pyykinpesukone ja joilla oli taloyhtiön pesukone käytettävissä. Keskustelua herätti taloyhtiön pyykinpesukone, jonka pistoketta ei tarvitse asettaa paikoilleen, eikä vesihanaa avata tai sulkea.

Vaikka kaikilla oli kokemuksia vaatteiden pesusta, jokainen toi uusia asioita esille. Lämpötilan valitseminen oli yksi asia. *"Miksi pitää pestä eri lämpötiloissa, minä pesen aina kaikki pyykki 40 asteessa, se on hyvä lämpötila!"* Pesuaineet herättivät myös keskustelua: miksi kaupassa on niin monta erimerkkistä ja eri tarkoitukseen pesuainetta. Opiskelijoilta tuli muutosehdotus pesuaineeseen käsittelevään kuvaan: valko- ja väripyykin pesuaine-tekstiin lisättiin englanninkieliset sanat white ja colour, koska niitä on suomalaisessa pyykinpesuainepakkauksissa.

Pesuohjetaulukon kuvat aiheuttivat keskustelua: käsinpesun, kemiallisen pesun ja villan pesun kuvaa ei tunnistettu tai se jäi epäselväksi. Kuvilla ja viittomakielellä keskusteltiin vaatteissa olevista pesuohjemerkinnoista: jokainen sai etsiä itseltään tai luokassa olevista vaatteista pesuohjeen ja tutkia sitä. Pesuohjetaulukon kuvat ovat piirrettyjä kuvia, symboleja, jotka on sovittu. Maahanmuuttaja-

opiskelijoiden oli vaikea ymmärtää niitä, koska heillä ei ollut aikaisempaa kokemusta merkeistä. Osan merkeistä he olivat nähneet vaatteissa, mutta kaikkien merkitys ei ollut kokonaan heille selvinnyt. Esimerkiksi käsienpesua symboloiva kuva kuvasi opiskelijoiden mielestä vaatteiden kastamista veteen ennen konepesua.

Videon käyttäminen lopussa toimi hyvin ja opiskelijat kommentoivat aktiivisesti. Video kestää 4 minuuttia ja kokoa kuvallisen ohjeen kuvien mukaiset asiat.

6.2 Opinnäytetyön tavoitteiden toteutuminen

Monikulttuurinen ammatillisuus –opintokokonaisuuden harjoittelujakso Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjalla antoi sysäyksen tehdä opinnäytetyön, joka liittyy kuuroihin maahanmuuttajiin. Sain seurata maahanmuuttajalinjan ensimmäistä vuosiluokkaa ja tehdä havaintoja. Silloin havaitsin kuvien käytön opetuksen tukena, vaikka moni oli oppinut suomalaista viittomakieltä. Sain itse tehdä kuvallisen ruokaohjeen kauppalistasta alkaen. Omassa työssäni kuulomonivammaisten lasten kanssa olen käyttänyt kuvia kommunikaation tukena. Kuvien käyttö tuntui luontevalta myös maahanmuuttajien kanssa, joiden kielitaito oli vasta alussa.

Kaiken kaikkiaan sain arvokasta palautetta opiskelijoilta. He saivat myös paperiversion esityksestä. Opiskelijat osasivat keskustella ja kysyä. Kuvat toimivat keskustelun pohjana hyvin. Ilman kuvia olisi vaikeata pitää opetusta vaatteiden pesusta. Opiskelijoiden mielestä valokuvat olivat hyviä, sekä video. Myös ryhmässä toimiva viittomakielinen opettaja antoi palautetta tunnista, hänen mielestään kuvat olivat selkeitä ja toimivat hyvänä pohjana keskusteluissa opiskelijoiden kanssa. Hän piti hyvänä paperiversiota, koska silloin opiskelijat voivat käyttää sitä tukena palauttaakseen aiheen mieleensä.

Kansanopistolla on PowerPoint-esitys sähköisessä muodossa annettu heidän käyttöön ja he voivat sitä halutessaan muokata. Esityksessä on mainittu lähteet, joista kansanopisto voi tehdä uusia kuvaohjelmia eri aiheista.

Aineiston käytettävyys vaihtelee; syksyllä 2012 lähteistä Papunet sivusto uudistui ja AMMe, ammatillisen erityisopetuksen kuva- ja oppimateriaalipankkiin ei enää pääse. Papunet sivuston materiaalin uusi linkki on korjattu lähdeluetteloon. Ammatillisen erityisopetuksen kuva- ja oppimateriaalipankin (AMMe) linkin osoite on muuttunut ja syksyllä 2012 sivujen toiminnassa on toistaiseksi ollut häiriöitä. Tämä on syytä ottaa huomioon, kun käyttää verkossa olevia materiaaleja.

Mielestäni osasin valita hyvät kuvat. Pelkästään kuvat yksinään eivät toimi, vaati keskustelua, jotta asiat ymmärretään. Ryhmä oli tuttu harjoitteluajaltani, tunsin heidän viittomatapansa. Tavoitteena oli saavuttaa kaikki opiskelijat koulutustaustastaan huolimatta ja mielestäni onnistuin saamaan kaikki opiskelijat mukaan keskustelemaan ja tekemään kysymyksiä.

Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajakoulutuksen linjavastaava Maija Koivisto pitää tärkeänä, että opiskelijat saavat kuvalliset ohjeet itselleen kotiin. Opiskelijoilla voi olla erilaiset koulutustaustat, luku –ja kirjoitustaito vaihtelee, samoin viittomakielen taso. Kuvat tukevat asioiden oppimista, sillä viittomakieltä ei voi kirjoittaa ja jos opiskelijan suomen kieli on puutteellista, sen lukeminen tuottaa vaikeuksia. Kuurojen maahanmuuttajaopiskelijoiden joukossa on myös niitä joilla on oppimisvaikeuksia, heitä varten pyritään eriyttämään opetusta. Kuvallinen esitys sopii kaikille, eikä opetusta tarvitse eriyttää eri ryhmille sopivaksi. Linjavastaava Maija Koivisto pitää vaatteiden pesu –aihetta tärkeänä maahanmuuttajille, jotka tulevat länsimaisista kulttuureista poikkeavista maista, joissa vaatteiden pesu käytäntö voi huomattavasti erota. Myös miesten ja naisten roolit eri kulttuureissa kodinhoitoon liittyvissä asioissa vaihtelevat, vaatteiden pesu saattaa olla naisen tehtävä, eikä mies osallistu lainkaan.

Kuvien käyttäminen maahanmuuttajien kanssa auttaa heitä omaksumaan asiat helpommin ja kuvallisesta ohjeesta hyötyvät muutkin kuin maahanmuuttajat. Arjen toiminnoista esimerkiksi pyykinpesusta selviytyminen, antaa maahanmuuttajalle itsenäisyyttä ja omaa elämänhallintaa.

Opinnäytetyöni tavoitteena on kehittää kuvallista oppimateriaalia kuuroille maahanmuuttajille. Eri järjestöt ovat tuottaneet materiaalipankkeja, joita hyväksi käyttäen voi rakentaa oman oppimateriaalin. Suunnittelun alkuvaiheessa keräilin eri materiaalipankeista erityyppisiä kuvia. Materiaalin suunnittelussa kannattaa pysähtyä miettimään kohderyhmää. Onko esimerkiksi maahanmuuttajilla kokemusta piirretyistä kuvista, symboleista? Me länsimaisesta kulttuurista lähtöisin tiedostamme kuvat ja meillä on kuvanlukutaito aivan erilainen kuten esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidottomalla maahanmuuttajalla. Kuvien selkeyteen kannattaa panostaa ja testata kohderyhmän kanssa. Opetukseen voi liittää maahanmuuttajan oma kokemus opetukseen liittyvästä asiasta esimerkiksi vaatteiden pesusta. Maahanmuuttaja voi itse kertoa kuinka hänen maassaan pyykinpesu tapahtuu, missä ja kuka tekee sen. Havaintomateriaalia voi kuvallisen esityksen lisäksi luokassa olla, esimerkiksi erilaisia pyykinpesujauhepakkauksia ja eri lämpötilassa pestäviä vaatteita.

Kun lähtee suunnittelemaan kuvallista ohjetta, kannattaa mielestäni miettiä muutamia seikkoja. Neuvon pohtimaan näitä kohtia:

- kohderyhmä, tutustu ryhmään
- keskustele kohderyhmän opettajan/ohjaajan kanssa
- hanki tietoa kohderyhmästä, kommunikaatiotavoista
- mieti kuvien muotoa, käytätkö piirrettyä kuvaa vai valokuvaa
- käytä hyväksi erilaisia materiaalipankkeja verkossa
- ole valmis tekemään itse materiaalia
- mieti kuvien esitysmuotoa (PowerPoint-esitys, vihkonen...)
- järjestä kuvat loogiseen järjestykseen
- pohdi, tarvitseeko kuva tekstiä
- testaa kuvat kohderyhmällä ja pyydä palautetta

6.3 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyön suurin vaikeus on ollut itsenäinen työskentely. Motivaatio tekemiseen ei aina ollut hyvä. Kuvallisen ohjeen tekeminen oli nopeampaa kuin raporttiosan kirjoittaminen. Yksin tekeminen vaatii itseltä kurinalaisuutta. Opinnäytettä tehdessäni olin jo suorittanut muut opinnot, eikä näin ollut yhteyttä koululle.

Koen, että kuvien käyttäminen opetuksessa ja kommunikoinnissa on vahvuuteni. Olen tyytyväinen kuvallisen ohjeeseen ja toivon, että kuurojen kansanopisto on voinut hyödyntää ohjetta tai sen kautta saatavia kuvamateriaalia.

Olen tottunut työssäni käyttämään kuvia kommunikaation tukena kuulo- ja näkövammaisten lasten ja nuorten kanssa. Opinnäytetyön kautta olen saanut tietoa kuvien käytöstä maahanmuuttajien opetuksessa ja ohjauksessa. Tietouteni aikuisten maahanmuuttajien kanssa työskentelemisestä on syventynyt. Myös tietoisuus kuvien käytöstä kohderyhmän mukaan on kasvanut.

Kuurojen maahanmuuttajaopiskelijoiden kanssa tunnen, että olen tukenut heidän osallistumistaan ja arjesta selviytymistään, mikä on sosionomin tärkeimpiä tehtäviä. Oma työskentelyäni vahvisti asiakaslähtöisyys, joka on ominta sosionomin osaamisessa.

Sekä harjoitteluajanani Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjalla että opinnäytetyön työstämisen aikana koin erittäin tärkeänä, että olen viittomakielinen. Tämä itsestäänselvyytenä pitämäni asia korostuu vuorovaikutuksessa kuuron maahanmuuttajaopiskelijan kanssa. Saan suoran yhteyden ilman tulkkia.

7 POHDINTA

Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjalla opiskelee monesta eri maista lähtöisin olevia kuuroja maahanmuuttajia. He opiskelevat suomalaista viittomakieltä ja suomen kieltä. Monikulttuurinen ryhmä pääsee vuorovaikutukseen keskenään yhteisen kielen, suomen viittomakielen, kautta.

Termiä monikulttuurinen onkin luontevaa käyttää puhuttaessa tilasta tai ihmisryhmästä, jonka jäsenillä on monenlaisia taustoja. Sen voisi sanoa olevan toivottu yhteiskunnallinen tila, jossa monikulttuurisuus viittaa eri kulttuurien rinnakkaiseloon yhteiskunnan luonnollisina ja tasavertaisina osina. (Lasonen & Halonen 2009, 11.)

Kansainvälisyyteen kuuluvat monikielisyys, uskonnot, etnisyys ja muu kulttuurinen erityisyys. Joidenkin ihmisten erilaisuus nähdään myönteisesti eteenpäin vievänä tekijänä, kun taas joidenkin erityisyys näyttää olevan esteenä hyvinvoinnin tasapuolisesta jaosta osalliseksi pääsulle. Ihmisten tapojen ja ulkonäön erilaisuus tai samanlaisuus ja tuttuus tai outous valtaväestöön verrattuna näyttävät olevan tekijöitä, joita pidetään tietoisesti tai tiedostamatta myönteisinä, neutraaleina tai kielteisinä. Suomalaisessa järjestelmässä esimerkiksi koulutus ja työorganisaatiot näyttävät helpommin hyväksyvän ja työllistävän tutunnäköistä, suomea sujuvasti puhuvaa kantaväestöä, kuin tänne muuttaneita valtaväestöstä ulkoisesti poikkeavia henkilöitä. (Lasonen & Halonen 2009, 11.)

Kuurojen kansanopistossa opettajia ja opiskelijoita yhdistää viittomakieli. Se on tärkeä eteenpäin vievä tekijä opiskelussa ja työskentelyssä kuurojen kansanopistossa. Vaikka luokassa oli eri maiden kansalaisuuksia ja eri uskontokuntia, se ei tuntunut estävän myönteistä suhtautumista opiskeluun ja opiskelutovereihin. Viittomakielisenä koin voimaannuttavana tunteena sen, että voimme kohdata eri kulttuureista tulevia ihmisiä ja luoda vuorovaikutusta yhteisen kielen, viittomakielen, kautta. Matka suomalaisen viittomakielen ja suomen kielen oppimiseen voi olla pitkä riippuen opiskelijan taustasta. Maahanmuuttajien opetukses-

sa tuetaan ja ohjataan opiskelijoita muun muassa kuvien avulla. Kuurojen kansanopistossa tuetaan ja ohjataan opiskelijaa saamaan tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja arjesta. Kuten Sari Laine (2006) tutkimuksessaan toteaa, tärkeimpinä tekijöitä maahanmuuttajakuuron kotoutumisessa ovat muun muassa suomalaisen viittomakielen oppiminen ja tulkkipalvelujärjestelmä. Samassa tutkimuksessa tulee esille, että maahanmuuttajakuurot kokevat olevansa enemmän kuuroja kuin maahanmuuttajia.

Lopuksi haluan lainata Oliver Sacksin (1990) kirjasta Käsien kieli, matka kuurojen maailmaan, erään kuurojen koulun johtajaopettajan kirjoituksen viittomakielestä ja sen tärkeydestä vuonna 1910.

Viittomakieli on taitajan käsissä äärettömän kaunista ja ilmeikästä, eikä luonnolla tai taiteella ole tarjota sen sijasta muuta kanssakäymisen välinettä kuuroille eikä muuta helppoa ja nopeaa keinoa luoda yhteyttä kuuroihin. Viittomakieltä taitamaton ei voi käsittää sen kuuroille suomia mahdollisuuksia, sen suurta vaikutusta kuuloa vaille olevien moraaliseseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin eikä sen ihmeellistä kykyä pitää yllä ajatustoimintaa ihmisellä, joka muuten olisi ikuisen pimeyden vallassa. Hän ei myöskään osaa antaa arvoa sille, miten suuri tuki se on kuuroille. Niin kauan kuin maan päällä on kaksikin toistensa kanssa keskustelemaa kuuroa, niin kauan on viittomilla käyttöä.

*J.Schuyler Long, Iowan kuurojen koulun johtajaopettaja
The Sign Language (1910)*

LÄHTEET

- Fadjukoff, Päivi 2007 Oppimateriaali yksilöllistämisen tukena. Teoksessa Oiva Ikonen & Pirkko Virtanen (toim.) Erilainen oppija – yhteiseen kouluun. Kokemuksia yksilöllisyydestä ja yhteisöllisyyden kehittämisestä. Jyväskylä: PS-kustannus. 257–274.
- Forsander, Annika & Ekholm, Elina 2001. Etniset ryhmät Suomessa. Teoksessa Annika Forsander, Elina Ekholm, Petri Hautaniemi, Abdullah Ali, Anne Alitolppa-Niitamo, Eve Kyntäjä & Nguyen Quoc Cuong (toim.) Monietnisyys, yhteiskunta ja työ. Helsinki: Palmenia, 84–159.
- Hannola, Terja 2010. Kuurojen kansanopisto tukee kotoutumista. Kielisilta 3/2010, 15.
- Hatva, Anja 1987. Kuva, hyvä renki, huono isäntä. Porvoo: Urex
Helsinki: Finnlectura
- Hiidenmaa, Sinikka 2008. PowerPoint oppimateriaali oppimisen edistämiseksi. Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 18.11.2012. http://theseus17-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/19889/jamk_1205825595_2.pdf?sequence=1
- Huovila, Tapani 2006. "Look" visuaalista viestisi. Hämeenlinna: Karisto
- Karttunen, Arto 2008. Opetusmateriaalin suunnittelu ja valmistus erityisopetukseen. Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 6.11.2012.
http://theseus17kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/20211/jamk_1237977277_4.pdf?sequence=1
- Kela 2012. Vammaisten tulkkauspalvelut. Viitattu 25.10.2012.
<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/240510155837KP?OpenDocument>
- Keski-Hirvelä, Elisa 2008. Luku- ja kirjoitustaidoton maahanmuuttajanainen oppijana. Tampere: Kasvatustieteiden laitos. Aikuiskasvatus. Pro gradu –tutkielma.
- Kuurojen kansanopisto 2012. (Internetsivut) Viitattu 21.10.2012.

<http://www.kuurojenkansanopisto.fi/>

Kuurojen Liitto 2008. Kuurojen liiton vuosikirja . Viitattu 20.1.2012. <http://www.kl-deaf.fi/File/6141aea0-d0ef-437d-bb01-84efecd072f5/KL%20Vuosikirja%2008.pdf>

Kuurojen Liitto 2011. Kuurojen liiton vuosikirja. Viitattu 16.9.2012.<http://www.virtualmagnet.eu/kuurojenliitto/vuosikirja2011.html>

Kuurojen Liitto ry 2010. Esite. Kysymyksiä & vastauksia kuuroudesta & viittomakielestä. Viitattu 19.10.2012. http://www.kl-deaf.fi/File/50c7df7d-f6c9-40f6-865221360f8cdc/brochure_web.pdf

Kuurojen Liitto ry/ Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma. Kuurojen Liitto ry:n julkaisuja 60. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 158. Viitattu 9.10.2012.
http://scripta.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk15/Viittomakielten_kielipoliittinen_ohjelma.pdf

Laine, Rauno 2007. Katsaus oppimateriaaleihin. Teoksessa Rauno Laine, Leena Nissilä ja Kaarina Sergejeff (toim.) Eväitä, esimerkkejä ja kokemuksia. Luku -ja kirjoitustaidon opetus aikuisille maahanmuuttajille. Opetushallitus ,155–157.

Laine, Sari 2006. ”Mä oon ihan mukana kaikessa” – Maahanmuuttajakuurojen kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan. Turku. Kasvatustieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.

Lasonen, Johanna & Halonen, Mia 2009. Kulttuurienvälinen osaaminen koulutuksessa ja työelämässä. Turku : Suomen kasvatustieteellinen seura.

Lähteenmäki, Tiina & Vartiainen, Liisa 2007. TURVALLISTA KOULUPÄIVÄÄ! Kuvallisia ohjeita Kuhankosken erityisammattikoulun opiskelijoiden työturvallisuuden edistämiseksi. Viitattu 18.11.2012.
http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/17771/jamk_1198061570_8.pdf?sequence=2

Malm, Anja & Östman, Jan-Ola 2000. Viittomakieliset ja heidän kielensä. Teoksessa Anja Malm (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Helsinki: Finn-lectura.

- Naumanen, Pekka 2007. Selkokiehinen oppimateriaali. Kohderyhmänä maahanmuuttajat ja erilaiset oppijat. Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 16.11.2012.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/19741/jamk_1196345847_2.pdf?sequence=1
- Negruti, Donita & Ristsoo, Tiina 2006. Liesi kuvilla tutuksi –visuaalinen opetusväline sähkölieden käytöstä maahanmuuttoyksikön työntekijöille PowerPoint ohjelmalla. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsinki. Viitattu 6.11.2012.
http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Helsinki2006/184f84_negruti5336.pdf
- Oikeusministeriö 2011. Viittomakielisten kielelliset oikeudet -työryhmä, pj. Johanna Suurpää. Viittomakielisten kielelliset oikeudet. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 24/2011. Viitattu 20.1.2011. [http://urn.fi/URN:ISBN: 978-952-259-130-2](http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-130-2)
- Ojanen Sinikka 2000. Ohjauksesta oivallukseen. Ohjausteorian kehittälyä. Helsinki: Palmenia
- Opetushallitus 2006. Luku- ja kirjoitustaidottomien aikuisten maahanmuuttajien koulutus. Suositus opetussuunnitelmaksi. Viitattu 28.10.2012.
http://www.oph.fi/download/47269_lukiverkko.pdf
- Opetushallitus 2012. Oppimateriaalipankki. Viitattu 12.2.2012.
<http://www11.edu.fi/materiaali/>
- Pappinen, Anne 2007. Selkokiehisen materiaalin laadinta. Esimerkkinä karjalanpiirakan valmistaminen. Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 16.11.2012.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/20006/jamk_1196350235_6.pdf?sequence=1
- Papunet 2008. Opas kommunikoinnin mahdollisuuksiin. Viitattu 16.10.2012.
http://papunet.net/tietoa/fileadmin/muut/Esitteet/opas_kommunikoinnin_mahdollisuuksiin_2008.pdf
- Papunet 2012 a. Viitattu 20.10.2012. <http://papunet.net/yksikko/papunet-yksikko/yhteisty.html>
- Papunet 2012 b. Viitattu 20.10.2012. <http://papunet.net/materiaalia>

- Peltoniemi, Anu 2009. Aikuisten maahanmuuttajien tuki. Teoksessa Leena Nissilä & Hanna-Mari Sarlin (toim.) Maahanmuuttajien oppimisvaikeudet. Helsinki: Opetushallitus
- Pirinen, Tiina 2007. Selkeäkielinen oppimateriaali oppimisen tukena. Yhteiskunnallisia palveluja selkeäkielisesti. Viitattu 18.11.2012.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/19450/jamk_1196686093_4.pdf?sequence=1
- Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi
- Sacks, Oliver 1990. Käsien kieli, matka kuurojen maailmaan. Helsinki: WSOY
- Sairanen, Pauliina 2009. Kuvien käyttö opettamisen apuna maahanmuuttajaopiskelijoiden opetuksessa. Ammatillinen opettaja-korkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 6.11.2012.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/19790/jamk_1246431353_9.pdf?sequence=1
- Salmi, Eeva & Laakso, Mikko 2005. Maahan lämpimään. Suomen viittomakielisten historia. Helsinki: Kuurojen Liitto.
- Sergejeff, Kaarina 2007. Lukemaan ja kirjoittamaan oppiminen. Teoksessa Rauno Laine, Leena Nissilä & Kaarina Sergejeff (toim.) Eväitä, esimerkkejä ja kokemuksia. Luku- ja kirjoitustaidon opetus aikuisille maahanmuuttajille. Opetushallitus: 36–80.
- Sisäasiainministeriö 2012. Maahanmuutto/kotoutuminen. Viitattu 16.10.2012.
<http://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/kotoutuminen>
- Suomen pakolaisapu 2012. VertaisKoto. Viitattu 19.1.2012.
<http://www.pakolaisapu.fi/fi/kotimaantyo/vertaiskoto/toiminnasta>
- Takala, Marjatta 2002. Kuulovammaisuus. Teoksessa Marjatta Takala ja Elina Lehtomäki. Kieli, kuulo ja oppiminen – kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. Tampere: Finn Lectura 25–42.
 Tammi.
- Tilastokeskus 2011. Muuttoliike 2011. Viitattu 16.9.2012.
http://www.stat.fi/til/muutl/2011/muutl_2011_2012-04-27_tie_001_fi.html
- Valkea talo 2012. Kiinteistö Oy Valkea talo. Viitattu 21.10.2012.
<http://www.valkeatalo.fi/jarjestot.php>

Vilkka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki:
Tammi.

Vuorinen, Ilpo 1993. Tuhat tapaa opettaa. Naantali:Resurssi.

LIITE: Kuvallinen ohje vaatteiden pesusta

KUVALLINEN OHJE VAAATTEIDEN PESUSTA

-VISUAALINEN OPPIMATERIAALI
KUUROJEN KANSANOPISTON
MAAHANMUUTTAJALINJALLE

Tuula Haarala-Räsänen

Opinnäytetyö 2012

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsingin yksikkö

Sosiaalisen koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

LAJITTELE VÄRIN MUKAAN

LAJITTELU PESUOHJEEN MUKAAN

TYHJENNÄ TASKUT

SULJE VETOKETJUT

AVAA NAPIT

POISTA VYÖ

MITTAA PESUAINETTA.

LISÄÄ PESUAINETTA LOKEROON.

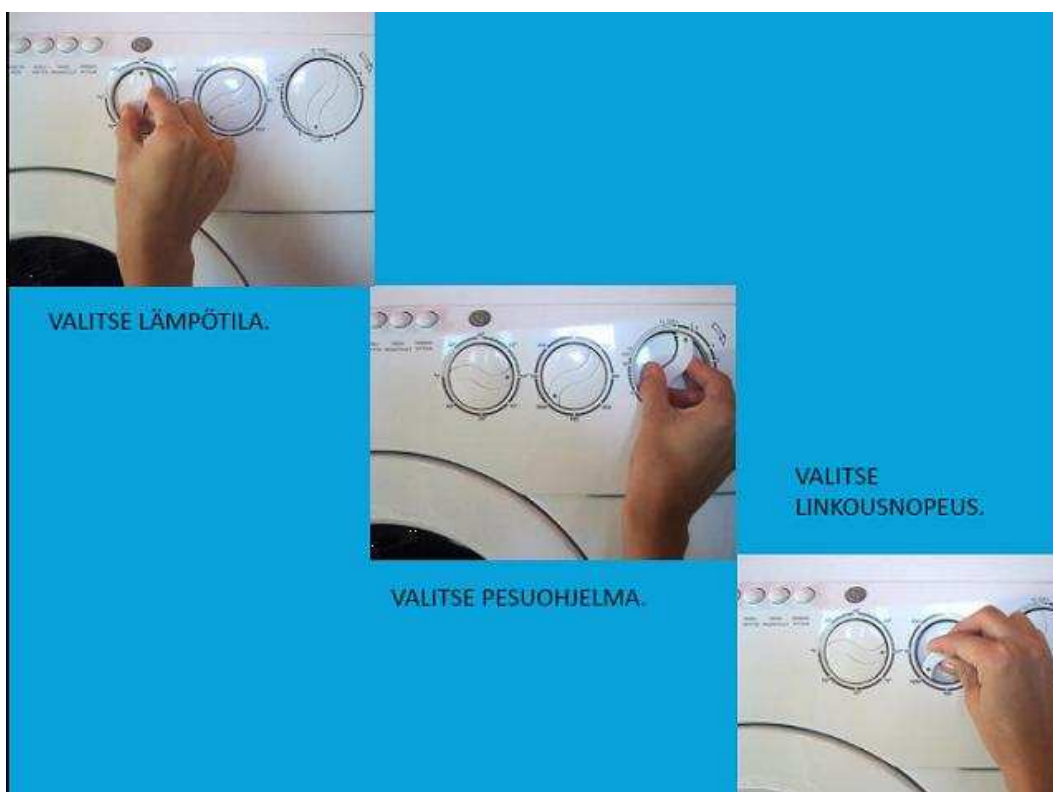
MITTAA HUUHTELUAINE.

KAADA HUUHTELUAINE
LOKEROON.

TYÖNNÄ LOKERIKKO KIINNI.

AVAA VESIHANA

LAITA PISTOKE PISTORASIAAN

PAINA VIRTÄ PÄÄLLE.

SULJE HANA, KUN PESUKONE ON PYSÄHTYNYT.

PAINA VIRTAA POIS.

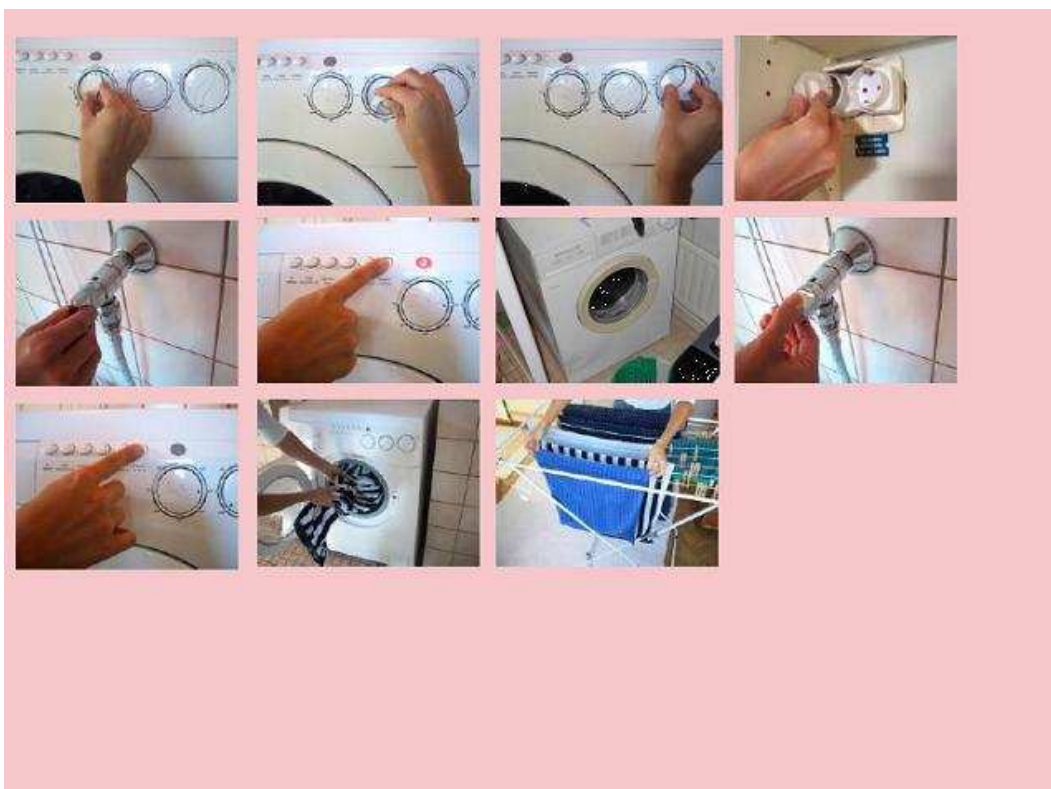

AVAA LUUKKU JA OTA PYYKKI POIS KONEESTA.

RIPUSTA PYYKKI KUIVUMAAN.

VALKO/WHITE

VÄRI/COLOUR

PYYKINPESUJAUHE

NESTEMÄINEN PYYKINPESUAINE

HUUHTELUAINE

VIDEO

<http://www.youtube.com/watch?v=oa-NYEUXwms>

Kuvien lähteet:

Papunetin kuvapankki, www.papunet.net, Tiina Huttunen & Markus Paloheimo
<http://papunet.net/materiaalia/toimintaohjeet>

Opetushallitus, Linkkipaja-palvelu
www11.edu.fi/materiaali/

Pakolaisapu, Vertaiskoto
<http://www.youtube.com/watch?v=qa-NYEUXwms>
<http://pakolaisapu.fi/fi/kotimaan-tyo/vertaiskoto/materiaalipankki/arkea-suomessa.html>

I